

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

Р І Ш Е Н Н Я

до Протоколу № 129
від 28 серпня 2023 року

Про проект переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти

У порядку здійснення контрольної функції Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій відповідно до свого протокольного доручення від 18 серпня 2023 року заслухав питання «Про проект переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» і за результатами розгляду відзначає таке.

На сайті Міністерства освіти і науки України для громадського обговорення викладений проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».

За інформацією МОН України, приведення переліку галузей знань, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, у відповідність з Міжнародною стандартною класифікацією освіти (далі – МСКО), здійснюється на підставі Плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік (п. 267), затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.03.2023 № 221 «Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік» та у відповідності із частиною третьою статті 9 Закону України «Про вищу освіту».

Пропонований перелік структурно і кількісно наближено до переліку галузей МСКО та є черговим кроком до переходу на єдині статистичні стандарти та системи класифікації для гармонізації і забезпечення порівнянності державної статистики із такими міжнародними стандартами та рекомендаціями, як міжнародні стандартні системи класифікації ООН.

На відміну від попередніх редакцій переліку цей проект пропонує визначити та затвердити рівень освіти, на якому можуть відкриватися освітні програми за конкретною спеціальністю. Перелік встановлює відповідність між українськими спеціальностями та деталізованими галузями МСКО. Відповідність між спеціальностями пропонованого переліку та чинного переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка

здобувачів вищої освіти, а також перелік спеціальностей, здобуття ступеня освіти з яких необхідне для доступу до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, планується визначити наказом МОН України для цілей ліцензування, акредитації, регульованих спеціальностей.

Оскільки порушене питання поширюється на освітні програми у сфері вищої та фахової передвищої освіти і впливатиме на велику кількість структур та осіб, як задіяних в освітньому процесі так і роботодавців, то воно викликало значну зацікавленість в суспільстві. МОН України поінформувало, що за 17 днів громадського обговорення до Міністерства надійшло понад 300 пропозицій та зауважень від громадськості, які обробляються та систематизуються. Також надійшло 5 звернень від комітетів Верховної Ради України та народних депутатів України.

Відповідні звернення надходять і до Комітету з питань освіти, науки та інновацій. Так, до Комітету звернулися народні депутати України Максим Дирдін та Павло Павліш з проханням розглянути питання про проект переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, на одному з найближчих засідань, оскільки оприлюднений МОН України проект рішення виключає з переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, спеціальності 208 «Агроінженерія» та 193 «Геодезія та землеустрій», що є передчасним, а також не враховує сучасних потреб і викликів української аграрної та землевпорядної спільноти (звернення додається).

Комітет отримав низку звернень від освітніх та наукових структур щодо необхідності доопрацювання пропонованого нормативного акта.

Так, Національна академія мистецтв України звертає увагу на те, що проект переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, спрямований на адаптацію українського законодавства в освітній галузі до МСКО «ISCED-F 2013» розроблений UNESCO, що слід визнати в цілому перспективним і позитивним. Разом із тим:

1) Ухвалення проекту постанови в запропонованій редакції матиме негативний вплив на розвиток освіти та науки в галузі культури та мистецтва, адже повністю скасовує підготовку із спеціальності «Культурологія» на рівні Б (бакалавр), М (магістр), ДФ (доктор філософії).

2) Перенесення спеціальності «Культурологія» з галузі «Гуманітарні науки» до галузі «Соціальні науки, журналістика та інформація» створює неузгодженість між переліком пропонованих освітніх і чинних наукових спеціальностей, що викликає сумнів у тому, чи зможуть наявні в Україні бакалаври, магістри, кандидати наук та доктори філософії (з культурології) далі здійснювати діяльність із своєю кваліфікацією.

3) В чинному наказі «Про затвердження Переліку наукових спеціальностей» «Мистецтвознавство» (шифр 17) та «Культурологія» (шифр 26) мають статус окремих галузей, які містять кожна власний перелік спеціальностей. Водночас у запропонованому проекті постанови мистецтвознавство не має жодного статусу ні галузі, ні спеціальності, ні освітньої програми, відтак виникає питання, чи буде і надалі відбуватися захист

Б, М та ДФ за спеціальністю «Мистецтвознавство», а також – чи зможуть наявні в Україні бакалаври, магістри, кандидати наук та доктори філософії (з мистецтвознавства) далі проводити діяльність із своєю кваліфікацією.

4) На відміну від МСКО UNESCO проект постанови не містить детальних пояснень, які саме освітні програми входять до кожної спеціальності, що створює додаткові причини для занепокоєння щодо місця спеціальностей «Мистецтвознавство» й «Реставрація об'єктів культурної спадщини» в системі вищої гуманітарної освіти та науки. Відсутність у проекті постанови додаткових пояснень не дає можливості розібратися, які з освітніх програм скасовані, перенесені або залишені без змін.

5) МСКО «ISCED-F 2013» не вимагає вивести культурологію та мистецтвознавство з вищої освіти, отже в цьому немає потреби, оскільки це прямо суперечить національним інтересам України під час російсько-української війни.

Таким чином, Національна академія мистецтв України зауважує, що в часи війни, коли потрібно ефективно виявляти наративи російської пропаганди в культурному просторі України проект постанови в разі його ухвалення без необхідних змін здатен необачно вивести спеціальності «Культурологія» та «Мистецтвознавство» з української вищої освіти, поставивши під загрозу національну безпеку в сфері гуманітаристики. Зазначається, що саме культурологи та мистецтвознавці в Україні досліджують та доносять до суспільства негативні наслідки російського колоніального впливу на українське мистецтво та культуру, виявляють факти злочинів російсько-імперської, а також радянської пропаганди, які спотворювали історію української культури та біографії її видатних діячів. Саме в рамках культурології досліджується самотність української культури, а також її відмінність від російської.

Зважаючи на зазначене, Національна академія мистецтв України пропонує:

1) Зробити до проекту постанови зміни, які дозволять підготовку за спеціальністю культурологія на рівні Б (бакалавр), М (магістр), ДФ (доктор філософії).

2) Зважаючи на те, що проблема реорганізації переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, торкнулася не тільки «Культурології» та «Мистецтвознавства», слід використати аналогічний алгоритм адаптації, як і з спеціальністю «Право», тобто додати до тексту проекту постанови наступне формулювання: «особи, які здобули вищу освіту за спеціальностями “Мистецтвознавство” та “Культурологія” на першому (Б) і другому (М) освітніх рівнях, а також захистили дисертацію на здобуття ступеня доктора філософії, наукових ступенів кандидата та доктора наук із шифрами 17.00.02, 17.00.03, 17.00.04, 17.00.05, 17.00.06, 17.00.07 та 26.00.01, 26.00.02, 26.00.03, 26.00.04, 26.00.05, 26.00.06, можуть обіймати посади або провадити види діяльності за спеціальністю “Культурологія” та в освітніх програмах із “Мистецтвознавства”, місце яких у переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, було змінено».

Також пропонується на розгляд інші способи усунення неузгодженості між переліками освітніх і наукових спеціальностей:

а) перенести спеціальність «Культурологія» із галузі знань С «Соціальні науки, журналістика та інформація» до галузі знань В «Мистецтво та гуманітарні науки», змінивши її назву на: «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»;

б) додати до проекту пункти, які є в Міжнародному стандарті «ISCED-F'2013», зокрема, пункт 028 «Inter-disciplinary programmes and qualifications involving arts and humanities» (Міждисциплінарні програми та кваліфікації, що включають мистецтво та гуманітарні науки) та/або 029 «Arts and humanities not elsewhere classified» (Мистецтво та гуманітарні науки, не класифіковані в інших рубриках), та прирівняти його до шифру спеціальності 26.00.01 «Теорія та історія культури» (культурологія) згідно з чинним переліком наукових спеціальностей;

в) у відповідності до Міжнародного стандарту додати до проекту постанови детальні пояснення, які саме освітні програми входять до кожної спеціальності, зокрема для того, щоб прояснити, куди будуть віднесені мистецтвознавство та реставрація культурної спадщини. В стандарті «ISCED-F 2013» такі пояснення дають вичерпне розуміння всіх складових переліку галузей, спеціальностей та освітніх програм.

Національна академія наук України звернула увагу на низку недоліків згаданого проекту і надала свої пропозиції та зауваження до нього (додаються). Зокрема зазначається, що МСКО містить розширені описи всіх галузей, а винесений на громадське обговорення проект не містить такої деталізації. НАН України наполягає на необхідності під час опрацювання нового проекту включення додаткових кваліфікацій відповідно до МСКО для всіх галузей.

НАН України зауважує, що після запровадження нового переліку потрібно буде робити заново акредитацію освітньо-наукових програм, що потребує дуже значних ресурсів, не є раціональним для тих установ, що нещодавно отримали акредитацію, та точно така робота не є на часі, бо важливо працювати над науковими дослідженнями і розробками оборонної тематики.

Крім того, навантаження на науково-педагогічних і наукових працівників, які лишилися в Україні й забезпечують навчальний процес, різко зросло в умовах воєнного стану. Тому змушувати цих працівників, які до того ж часто працюють на неповну ставку, мають неповний робочий день, витратити час та сили на чергову паперову реформу, яка потребуватиме переписування з нуля практично всього масиву навчально-методичної документації, створить проблеми з завершенням навчання студентів, які зараз навчаються на запланованих до ліквідації спеціальностях.

На думку НАН України МСКО дійсно є основою для збирання та аналізу порівняльних статистичних даних про освіту, але для розв'язання поставленого завдання інтеграції України в міжнародну систему не потрібно змінювати чинний перелік спеціальностей – досить встановити відповідність між існуючими спеціальностями і переліком МСКО. За інформацією НАН України таку позицію підтримує також Академія наук вищої школи України.

Асоціація педіатрів України звернулася з проханням залишити в новому проекті спеціальність "Педіатрія" у розділі "Г" "Охорона здоров'я та соціальне забезпечення", оскільки ця спеціальність дуже важлива в сучасних умовах для України та має велику кількість вакансій в лікарнях.

На засіданні Комітету 28.08.2023 було заслухано відповідні доповіді заступника Міністра освіти і науки України Михайла Івана Винницького та генерального директора директорату фахової передвищої, вищої освіти МОН України Олега Шарова. Під час обговорення зазначеного питання доповідачі відповіли на численні запитання народних депутатів України та звернули увагу на технічну помилку щодо відсутності підготовки фахівців на різних рівнях освіти для спеціальності "Культурологія".

Народний депутат України Наталія Піпа звернула увагу на необхідність комплексної побудови концепції українського переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, та зачитала звернення щодо проблеми розділення спеціальності "Терапія та реабілітація" на окремі три спеціальності "Фізична терапія", "Ерготерапія", "Терапія мови й мовлення", на яку наголошували представники Всеукраїнського об'єднання фізичних терапевтів та Українського товариства терапії мови і мовлення (матеріали додаються).

Народний депутат України Ростислав Павленко порушив питання про місце спеціальності "Міжнародні відносини" серед галузей знань.

Народний депутат України Ганна Бондар відзначила необхідність включення спеціальності "Реставрація пам'яток архітектури" до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, що відповідатиме нормам Указу Президента України №329/2020 від 18 серпня 2020 року «Про заходи щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму».

Народний депутат України Юлія Гришина відзначила, що має велику кількість звернень щодо порушеного питання, частина з них стосується окремих спеціальностей, зокрема з неназваних ще: хореографічне мистецтво, менеджмент, міжнародне право тощо.

Народний депутат України Роман Гришук наголосив на необхідності покращення комунікації МОН України з суспільством до і під час проведення громадських слухань з актуальних питань.

Народний депутат України Валерій Колюх порушив питання доцільності перенесення назви спеціальностей у додаток до диплому, оскільки в Україні традиційно роботодавці звертають увагу саме на спеціальність, а не освітню програму.

Голова Комітету Сергій Бабак запропонував продовжити фахове обговорення проекту переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, у тому числі із залученням народних депутатів України.

Заступник Міністра освіти і науки України Михайло Іван Винницький запевнив, що після закінчення громадського обговорення документу

заплановано провести фахове обговорення цього питання, а також обговорення пов'язаного з ним законопроекту про індивідуальну освітню траєкторію.

З урахуванням наведеної інформації Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій **в и р і ш и в:**

1. Інформацію Міністерства освіти і науки України про проект переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, взяти до відома.

2. Рекомендувати Міністерству освіти і науки України:

2.1. Розглянути зауваження та пропозиції до проекту переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, що надійшли до Комітету та були озвучені в обговоренні цього питання (додаються), під час доопрацювання документу.

2.2. За результатами доопрацювання повторно доповісти питання про проект переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, на засіданні Комітету.

3. Контроль за виконанням цього Рішення покласти на Голову Комітету С.В. Бабака.

Голова Комітету

Сергій БАБАК